

THE CONCEPT "NURSING CARE" THROUGH THE SIGHT OF THE STUDENTS

Galya Yankova

Medical University – Sofia, Branch „Prof. Dr. Ivan Mitev“ – Vratsa, Bulgaria, gyankova1968@abv.bg

Abstract: The care as a concept is a universally recognized element that stands at the center of the nursing reach. The training of nursing students in the Republic of Bulgaria is carried out in accordance with the Unified State Requirements and combines the traditions of nursing education in the country with the high European and world standards for a quality nursing care. The training of nurses is aimed at training professionals capable of organizing quality, up-to-date health care, applying a holistic approach to the patient and his or her problems. The learning process facilitates the acquisition of professional habits, working relationships, prepares skills for adaptation in the work environment. The mastering technical and professional skills in the learning process influence students' perceptions of the nursing care. The clarifying meaning of the cares will help to find the right interventions and professional training tools that will facilitate the students in the clinical practice to understand and practice better nursing cares.

This study aims to explore the students' perceptions from the specialty "nurse" for the cares and to care and get useful information to improve the training.

The empirical research is aimed at analyzing the perceptions of the students of the specialty "nurse" studying at the Branch "Prof. Ivan Mitev"- Vratsa, Medical University - Sofia for nursing care. The study was conducted between September and December 2019 among 177 students from I to IV course. The data were collected using a questionnaire that included questions about participants' demographic characteristics and an open-ended question which asking students to define their own "nursing care" without trying to recall any scientific definitions that have studied or read in the scientific literature. The answers of the open-ended question are analyzed and categorized by the qualitative content analysis.

The results show that the students understand the meaning of the concept of "nursing" in nursing. They perceive nursing care as a process requiring knowledge and skills to plan and evaluate care; nursing interventions aimed at improving the patient's symptoms, improving his or her well-being, promoting health and meeting the patient's basic care and information needs while putting his or her interests first.

Keywords: perceptions; students; nurses; nursing care

ПОНЯТИЕТО „СЕСТРИНСКА ГРИЖА“ ПРЕЗ ПОГЛЕДА НА СТУДЕНТИТЕ

Галя Янкова

Медицински университет – София, Филиал “Проф. д-р Иван Митев“ – Враца, Р България,
gyankova1968@abv.bg

Резюме: Грижата като концепция е универсално признат елемент, който стои в центъра на обхвата на сестринството. Обучението на студентите медицински сестри в Р. България се осъществява в съответствие с Единните държавни изисквания и съчетава традициите на сестринското образование в страната с високите европейски и световни стандарти за качествени сестрински грижи. Подготовката на медицински сестри е насочена към обучение на професионалисти, способни да организират качествени, на съвременно ниво здравни грижи, прилагайки холистичния подход към пациента и неговите проблеми. Учебният процес способства усвояване на професионални навици, работни отношения, подготвя умения за адаптиране в работна среда. Овлаждането на технически и професионални умения в процеса на обучение влияе на перцепциите на студентите за сестринската грижа. Изясняването на смисъла на грижите ще помогне за намиране на правилните интервенции и професионални инструменти в обучението, които ще улеснят студентите в клиничната практика, за да разберат и практикуват по - добре сестринските грижи.

Настоящото проучване цели да изследва перцепциите на студентите от специалност „медицинска сестра“ за грижите и да получи полезна информация за подобряване на обучението.

Емпиричното изследване е насочено към анализ на възприетията на студентите от специалност „медицинска сестра“, обучаващи се във Филиал „Проф. д-р Иван Митев“ - Враца, към Медицински университет – София за сестринските грижи. Проучването е проведено в периода септември- декември 2019г. сред 177 студенти от I до IV курс. Данните са събрани, чрез използване на въпросник, включващ въпроси относно демографските характеристики на участниците и отворен въпрос, в който студентите бяха помолени да

дадат собствено определение за „сестринска грижа“, без да се опитват да си спомнят каквито и да е научни определения, които са учили или чели в научната литература. Отговорите на отворения въпрос са анализирани и класифицирани по категории с помощта на качествен анализ на съдържанието.

Резултатите показват, че студентите разбират смисъла на понятието „грижи“ в сестринството. Те възприемат сестринските грижи като процес изискващ знания и умения за планиране и оценка на грижите; сестрински интервенции, насочени към подобряване симптомите на пациента, подобряване на неговото благосъстояние, насърчаване на здравето и задоволяване нуждите на пациента от основни грижи и информация, като същевременно поставят неговите интереси на първо място.

Ключови думи: перцепции; студенти; медицински сестри; сестринска грижа

1. УВОД

Грижата като концепция е универсално признат елемент, който стои в центъра на обхвата на сестринството [26]. Има две паралелни измерения на грижите: инструментално и експресивно. Инструменталното измерение на грижите цели постигане на здраве и комфорт, а дейностите по експресивната грижа – удовлетворяване на психо-социалните потребности на пациента. Физическото и психичното здраве обаче са неразривно свързани [11]. Физическото благополучие на индивида се влияе от неговия психо-социален / емоционален статус, който може да повлияе на първия. В тази връзка експресивното и инструментално измерение на грижите са важни фактори за определяне здравето и благосъстоянието на хората.

От медицинските сестри се изисква да притежават знания и умения за контекстуализиране на грижите, за да отговорят на уникалните нужди на хората, като тези компетентности се усвояват по време на обучението.

Съвременното образование в областта на сестринските грижи е изправено пред предизвикателството да се справи с реализирането на една от важните задачи – да формира у обучаемите комплекс от компетентности, които са солидна основа за усвояване на специфични за професията знания, умения и способности и са гаранция за справяне с ежедневните задачи. Важно е бъдещите медицински сестри да бъдат обучени да установяват баланс между развиването на техническите си умения и формирането на професионално поведение спрямо пациента, неговото семейство и другите лица в процеса на работа.

Обучението на студентите медицински сестри в Р. България се осъществява в съответствие с Единните държавни изисквания [4] и съчетава традициите на сестринското образование в страната с високите европейски и световни стандарти за качествени сестрински грижи [8], [14]. Подготовката на медицински сестри е насочена към обучение на професионалисти, способни да организират качествени, на съвременно ниво сестрински грижи, прилагайки холистичен подход към пациента и неговите проблеми. Учебният процес способства усвояване на професионални навици, работни отношения, подготвя умения за адаптиране в работна среда. Особено силно изразена е връзката на обучението с провеждания лекционен курс, практически упражнения и клинична практика по един от основните изучавани предмети – Философия и въведение в сестринските грижи [7]. Дисциплините по сестрински грижи са разпределени от 1-6 семестър, синхронно със изучаваната съответна клинична дисциплина. Овладяването на технически и професионални умения в процеса на обучение влияе на перцепциите на студентите за сестринската грижа.

Въпреки различните мнения за степента на усвояване на концептуалните модели за грижи, изучаването им се разглежда като важно за сестринското образование [1], [10], [20].

За по – доброто разбиране на концепцията за грижи са направени различни проучвания: едни са базирани на качествена методология на изследване [24], други използват количествена методика, чрез специално разработени инструменти [1], [12], [18], [19], [22].

Изясняването на смисъла на грижите ще помогне за намиране на правилните интервенции и професионални инструменти в обучението, които ще улеснят студентите в клиничната практика [24], за да разберат и практикуват по - добре сестринските грижи [22]. Не само овладяването на технически умения, но и осъществяването на ефективно професионално общуване, основано на личната грижа към човека, могат да въздействат благоприятно върху поведението на пациента и да подпомагат терапевтичния процес [2], [3], [5], [6].

2. ЦЕЛ

Настоящото проучване цели да изследва перцепциите на студентите от специалност „медицинска сестра“ за грижите и да получи полезна информация за подобряване на обучението.

3. МАТЕРИАЛ И МЕТОДИ

Емпиричното изследване е насочено към анализ на възприятията на студентите от специалност „медицинска сестра“, обучаващи се във Филиал „проф. д-р Иван Митев“- Враца, към Медицински университет – София за

сестринските грижи. Проучването е проведено в периода септември- декември 2019 г. сред 177 студенти от I до IV курс. Възрастовият обхват на изследвания контингент е 19 – 50 години. Средната възраст на респондентите е 27г. ($\chi = 26, 58$). От всички анкетирани 95% са жени и 5% са мъже. Половата структура е свързана с профила на университета и феминизиране на голяма част от специалностите и професиите. Изследването е представително за студентите – бакалаври от всички курсове по специалността „медицинска сестра“ за учебната 2019/2020г.

Данните са събрани, чрез използване на въпросник, включващ въпроси относно демографските характеристики на участниците и отворен въпрос, в който студентите бяха помолени да дадат собствено определение за „сестринска грижа“, без да се опитват да си спомнят каквито и да е научни определения, които са учили или чели в научната литература.

Отговорите на отворения въпрос са анализирани и класифицирани по категории с помощта на качествен анализ на съдържанието.

4. РЕЗУЛТАТИ

В изследването на доброволен принцип са взели участие 177 студенти от I до IV курс, обучаващи се във Филиал „Проф.д-р Иван Митев“- Враца по специалност „медицинска сестра“. Разпределението на респондентите е показано на табл.1

Табл.1 Разпределение на студентите по курс на обучение

Студенти от специалност „медицинска сестра“	брой	Относителен дял
I курс	60	33,9%
II курс	40	22,6%
III курс	37	20,9%
IV курс	40	22,6%
общо	177	100%

Дескрипции на понятието „грижи“, според студентите от специалност „медицинска сестра“.

Анализът на отговорите на отворения въпрос класифицира три категории, описващи възприятията на студентите за сестринските грижи:

✓ Сестринските грижи, като интервенция

Сестринската грижа е неотменна съставна част от лечебния процес и включва в себе си комплекс от мероприятия способстващи облекчаване състоянието на болния и обезпечавачи успеха на лечението.

Резултатите показват, че респондентите възприемат грижите като процес изискващ знания и отработени умения за планиране и интервениране на грижите, експертност в професионалните знания и умения и техническа компетентност, помощ за изграждане на умения за автогрижа и индивидуален подход към пациента. (фиг.1)

Фиг.1 Възприемане на грижите, като интервенция

✓ **Сестринските грижи, като междуличностно взаимодействие**

Професионалното поведение на медицинската сестра предполага изграждане на взаимоотношения с пациента, основани на професионално общуване. Бъдещите медицински сестри възприемат грижите като поддържане на професионалното отношение, междуличностна чувствителност и комуникация с пациентите. По-голямата част от респондентите обвързват грижата с уважение личността на пациента, конфиденциалност на информацията, емпатично отношение, психологическа и емоционална подкрепа. (фиг.2)

Фиг.2 Представи на студентите за грижите, като междуличностно взаимодействие.

✓ **Сестринските грижи, като поддържане на здравето и профилактика на заболяванията**

Според студентите грижата може да бъде описана и в контекста на поддържане на здравето и профилактика на заболяванията. В тази рамка респондентите включват дейности, насочени към подобряване, поддържане и възстановяване на здравето; ресоциализация, реадaptация и рехабилитация, профилактика на заболяванията и предотвратяване на усложненията. (Фиг.3)

Фиг.3 Перцепции на студентите за грижите, като поддържане на здравето и профилактика на заболяванията

5. ДИСКУСИЯ

Настоящото проучване изследва възприемането на грижите от студентите медицински сестри във Филиал „Проф.д-р Иван Митев“- Враца, към Медицински университет – София. Резултатите показват, че бъдещите

медицински сестри възприемат сестринските грижи като процес на планиране и прилагане на действия и интервенции за подобряване състоянието на пациента; техническа компетентност; помощ за изграждане на умения за автогрижа; уважение и емпатично отношение; подкрепа и удовлетворяване на потребностите; подобряване, поддържане и възстановяване на здравето и предотвратяване на усложнения.

Дефинициите на грижите, използвани от студентите, съответстват до голяма степен на изучаваните теоретични модели на грижи, а именно насоченост на грижите към основните човешки потребности, съответстващи на възраст, етап на развитие и отклонение в здравословното състояние [17,27], фокусиране върху междуличностните отношения [23, 25] въздействие върху здравето, чрез подобряване, поддържане и възстановяване, и подобряване качеството на живот [9], [16], [21] .

Списъкът на категориите и техните описания, определящи грижите, съвпадат не само с теоретичните предположения, но и с резултати от други емпиричните изследвания. Аналогичен набор от ценности, описващи грижите, като основна черта, характеризираща се с ангажираност, състрадание, компетентност в планирането и интервенирането на грижите и комуникация се установява при дефинирането на грижите от полски студенти, обучавани по специалностите „медицинска сестра“ и „медицина“ [15]. Възприемане на грижите като посрещане нуждите на пациента, и условия за интервениране, психологическа и емоционална подкрепа, както и поддържане на здравето, и профилактиката на заболяванията се констатира при кипърските студенти медицински сестри [24]. Турските студенти представят грижата като професионална /помагаща връзка с пациенти и техните семейства; осигуряване на помощ и комфорт, които включват уважение, състрадание, загриженост и общуване [13].

Въпреки различните образователни системи и културни различия според студентите сестринската грижа е интерактивна, релационна и холистична дейност, фокусирана върху здравето и хората, която защитава, насърчава, подкрепя, подпомага и се намесва.

6. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Настоящото проучване изследва възприемането на грижите сред студентите от специалност „медицинска сестра“. Резултатите показват, че студентите разбират смисъла на понятието „грижи“ като основна концепция в сестринството. Те възприемат сестринските грижи като процес на планиране и предоставяне на грижи за лица, семейства, групи и общности, болни или здрави, насърчаване на здравето, профилактика на болестите и грижи основаващи се на уважение към личността на пациента, конфиденциалност на информацията и подкрепа. Тези аспекти на грижата посочени от студентите много се доближават до дефиницията на Хендерсън за сестринството , "... подпомагане на индивида, болен или здрав в изпълнение на тези дейности, които допринасят за здравето или неговото възстановяване (или за достойна смърт), които той би изпълнявал без чужда помощ, ако е имал необходимата сила, воля, или знание.“

ЛИТЕРАТУРА

- Георгиева Д., Перусанова - Павлова, Л., & Чанева, Г. (2012). Концептуалните модели за грижи в теоретичните основи на сестринството. Управление и образование, т.8(3), 203-205
- Геренова, Ж. (2019). Фактори, оказващи влияние върху ефективността на комуникацията. КИ, Vol.34.5, 1271-1274
- Добрилова, П., & Стефанова, К. (2018). Специфични особености в работата на медицинската сестра в първичната медицинска помощ, Сестринско дело, 1, 39-41
- Наредба за единните държавни изисквания за придобиване на висше образование по специалностите "медицинска сестра", "акушерка" и "лекарски асистент" за образователно-квалификационна степен "бакалавър" (загл. изм. и доп. - ДВ, бр. 32 от 2016 г.)
- Стамболова И., Спасова, М., & Петкова, В. (2017). Самооценка на комуникативната компетентност на студенти Медицински сестри във Факултет „Обществено здраве“ - Сестринско дело, 49, 2017, № 1, 8-13
- Стефанова К., & Добрилова, П. (2019). Мотивираност и нагласа на медицинската сестра за повишаване ефективността на промотивните и профилактични дейности в първичната медицинска помощ, Втора научна конференция с международно участие «Здравето – предизвикателство пред професионалистите по здравни грижи», Сборник доклади, Враца, ЦМБ, МУ - София, 79-82
- Терзиева А., Богданова, К., & Манолова, Н. (2020). Удовлетвореност на студентите от специалност „Медицинска сестра“ от учебната програма по "Философия и въведение в сестринските грижи" - Сестринско дело, 52, № 1, 16 - 21.
- Aiken, L.H. (2011). Nurses for the Future. NEJM

- Begum, S., & Slavin, H. (2012). Perceptions of “caring” in nursing education by Pakistani nursing students: an exploratory study. *Nurse Education Today*, 32: 332-336.
- Canadian Mental Health Association (2008). The relationship between mental health, mental illness and chronic physical conditions. CMHA Ontario
- Čukljek S., S.L. Fičko, A.M. Hošnjak, & Smrekar M. (2017). Nursing students opinion on knowledge need for nursing practice and self-assessment of adopted competencies at the end of an undergraduate study programme. *Croat Nurs J.* 1(1): 61-72
- Deliktas A., Korukcu O., Aydin R., & Kabukcuoglu K. (2019). Nursing Students' Perceptions of Nursing Metaparadigms: A Phenomenological Study. *Journal of Nursing Research.* Vol 27, Iss. 5, p. 45
- Dobrilova, P. (2019). Health education as factor in improving public health, *International Scientific Publications: Educational Alternatives*, Vol. 17, 268-275
- Dobrowolska B., Ślusarska, B., Zarzycka, D., McGonagle, I., Pawlikowski, J., & Cuber, T. (2014). Care concept in medical and nursing students’ descriptions – Philosophical approach and implications for medical education. *Annals of Agricultural and Environmental Medicine.* Vol 21, No 4, 854–860
- Georgieva D., & Todorova, T. (2018). Efficient methods of teaching - implementation of mind map and concept map in health care training. *KIJ.* Vol. 23.4, Budva, Montenegro, p.1029-1035
- Hall, L. (1965). Another view of nursing care and quality. Address given at Catholic University Workshop, Washington, D.C. In George, J. (Ed.). *Nursing theories: the base for professional nursing practice.* Norwalk, Connecticut: Appleton & Lange.
- Henderson, V. (1966). *The Nature of Nursing: a Definition and its Implications for Practice, Research and Education.* New York, NY: Macmillan.
- Konuk T., & Tanyer, D. (2019). Investigation of Nursing Students' Perception of Caring Behaviors. *JCS.* 8(4): 191–197.
- Loke, J. C. F., & Lee, B. K. (2015). Caring attributes and preparedness to care: Effects of a pre-enrolled nursing certificate programme in Singapore, in Emerson T. S. (Eds.), *New Developments in Nursing Education Research.* Nova Science Pub, New York, pp. 1-21.
- Mackintosh, C. (2006). Caring: the socialization of preregistration students nurses: a longitudinal qualitative descriptive study. *International Journal of Nursing Studies*, 43:935-962.
- Neuman, B. (1982). *The Neuman systems model: Application to Nursing education and practice.* Norwalk Conn: Appleton- Century Crofts.
- Pajnkijhara, M., Kocbeka, P., Musovića, K., Taob, Y., Kasimovskayac, N., Štiglica, G., Watsone, R., & Vrbnjaka, D. (2020). An international cross-cultural study of nursing students' perceptions of caring. *Nurse Education Today*, 2020, 84, www.elsevier.com
- Peplau, H.E. (1988). The art and science of nursing: Similarities, differences, and relations. *Nursing Science Quarterly*, 1, 8-15. In George, J. (Ed.). *Nursing theories: the base for professional nursing practice.* Norwalk, Connecticut: Appleton & Lange.
- Petrou A., Sakellari, E., Psychogiou, M., Karassavidis, S., Imbrahim, S., Savvidis, G., & Sapountzi-Krepia, D. (2017). Nursing Students’ Perceptions of Caring: A Qualitative Approach. *International Journal of Caring Sciences.* Vol.10, Iss. 3, P.1148-1157
- Roach, S. (1987). *The human act of caring.* Canadian Hospital Association, Ottawa.
- Sapountzi-Krepia, D., Lavdaniti, M., Psychogiou, M., Tsiligiri, M., Karasavvidis, S., Sarpetsa, S., & Chatzi, M. (2013). The Concept of “Care” as Perceived by Greek Nursing Students: a Focus Group Approach. *International Journal of Caring Sciences*, 6: 392-401
- Watson, J. (1979). *The Philosophy and Science of Caring.* Boston: Little, Brown and Company.